

■ Alszik, mint a medve télen. Igaz ez a mondás? ■ Hogyan lehet túlélni a szi-
bériai telet?

11. A tajga állatvilága

1. Mókus

Emlékszel még? ■ Már tanultunk rágcsáló állatokról. Ennek alapján válaszolj a kérdésekre! ■ Mi jellemző a mókus metszőfogaira? ■ Milyen lehet a mókus őrlőfogainak felszíne?

2. A hiúz magányosan vadászik

A tajgák hosszú, zord tele nem sok jóval kecsegteti az ott élő állatokat. A fenyőtű ehetetlen az állatok többsége számára, a fenyőmag viszont nagy energiatartalmú, kiváló táplálék. Ősszel, amikor a cserjék termése is beérik, az állatokat terített asztal várja. A madarak és az emlősök ilyenkor rengeteget esznek, a bőr alatt hőszigetelő zsírréteget halmoznak fel. Télen ebből a raktározott tápanyagból fedezik energiaszükségüket. Télire jó hőszigetelő tollazatot vagy vastag bundát növesztenek. Egyes emlősfajok **téli álomban** töltik a legkeményebb időszakot. Őszegömbölyödnek, így a lehető legkisebb felületen érintkeznek a külvilággal. Az anyagcseréjük is lecsökken, alig vesznek levegőt, nagyon ritkán dobban a szívük. Ebben a mély nyugalmi állapotban vészelik át a telet. A télen is aktív állatok táplálékkészletet halmoznak fel az ínségesebb időkre. Fészkekben, fadovakban gyűjtenek raktárkészleteket. Sok élőlény a hideg évszak beállta előtt melegebb területekre költözik.

A mókus a hazai erdőkben, sőt a parkokban sem ritka (1. ábra). Igazi mindenevő: növényi magvakkal, gyümölcsökkel, rovarokkal, tojásokkal táplálkozik. A kis testű állat nagyon ügyesen mozog a fák ágai között. Hegyes karmaival kapaszkodik, bozontos farkával kormányoz. Hosszú metszőfogáival töri fel a tojásokat, hántja le a termések héját, töri fel a tobozokat. Metszőfogai állandóan nőnek, rágcsáló. A mókus nem alszik téli álmot. Téli bundája vastag, szürkés, a nyári vörösbarna, vékony. Ősszel fák odvaiba tekintélyes mennyiségű télire szánt táplálékot hord össze. Hideg napokon a fészekodúban pihen.

A hiúz Európa legnagyobb macskaféle ragadozója (2. ábra). Nagy csavargó, szinte mindig mozgásban van. Az sem ritka, hogy vándorútján a végtelen erdőségekben nem tér vissza kétszer ugyanarra a helyre. Nesztelen árnyékként lopakodik, zsákmányát lesből ejti el. Fülén jellegzetes szőrpamacs látható.

A farkas farkában él, félelmetes éjszakai ragadozó (3. ábra). Csapatosan vadászik, így a legnagyobb testű emlősöket, a szarvasokat, a lovakat és a bölényeket is megtámadja. A farkas kitartóan fut, kitérő a szaglása és a hallása. Az északi vidékeken a zsákmányállatok vándorlását követve hatalmas területeket bejár. Minden bizonnyal a farkas volt a kutya őse.

3. A szürke farkas az egész északi féltekén elterjedt ragadozó. Testmérete az elterjedési területtől függ, az északi népségek tagjai nagyobbak

A fajok azon kevés madarak közé tartoznak, amelyek képesek a fenyőtű elfogyasztására is (4. ábra). Testfelépítésük, életmódjuk a fácánéra emlékeztet. Nagy, zömök testük és rövid szárnyaik miatt nehézkesen repülnek. Erős kapirgálólábuk van, csüdjükkel tollazat védi a hidegtől. Ujjaik felületét télen pikkelyek növelik meg, ezért nem súly-

Gondolkozz! ■ A farkasokat a rénszarvascsoportok doktorainak is szották nevezni. Miért lehetséges, hogy a rénszarvasok egészsége a farkasoktól függ?

4. A hófajd nyári és téli tollazata

Nézz utána! ■ Tényleg nem hall a siketfajd? Nagyon óvatos madár, nem valószínű, hogy tényleg siket. Honnan származik a neve? ■ Milyen nyúlfajokra vadászhat a hiúz az amerikai tajgában?

Érdekesség

A hiúz az 1900-as évekre Európa nagy részéről csaknem teljesen kipusztult. Megmentése érdekében 1970 táján Ázsiában befogott egyedeit betelepítették Svájcba, Ausztriába és Németországba. A kísérlet sikerült, napjainkban már elég nagy létszámú hiúznépességek élnek Európában. Az utóbbi évtizedben hazánk területén is megjelent, sőt állandó lakóvá vált.

Érdekesség

A hermelin évente egyszer 2-15 kölyköt ellik. Az alom nagysága függ a zsákmányállatok, főleg a rágcsálók egyedszámától. A hermelin kis testű ragadozó emlős. Egérrel, hörcsöggel, pockokkal, kisebb madarakkal táplálkozik. A hermelin látása, hallása, szaglása egyaránt fejlett. Rendkívül mozgékony, télen a hó alá is befúrja magát, felkutatja a rágcsálók járatait, és rejtékhelyükön csap le rájuk. A nyári bundája vékony, vörösesbarna. Télre tömött, hófehér bundát növeszt. Ebből készült egykor a királyok nevezetes hermelinpalástja. A hermelin hazánkban is honos.

Könyvespolc ■ Robert Franklin
Leslie: A medvék és én ■ L. David
Mech: A sarki farkas. Tíz éven át a falkával

Érdekesség

Barnamedvék lazachalászatán

A barnamedve hatalmas testű állat, a legnagyobbak Alaszkában élnek. Mindenevő, édes gyümölcsöket, magvakat, kisebb rágcsálókat fogyaszt, és nagyon ügyesen halászik. Kedvenc csemegéje a méz. Még a magasabb fák törzsén is felkapaszkodik, hogy kirabolja a vadméhek fészket. Ősszel szinte csak gyümölcsöt, és más erdei terméket fogyaszt. A felvett táplálékból vastag zsírpárnákat növeszt, ebből él a következő tavaszig. Télen barlangjába húzódik, igazi téli álmat azonban nem alszik.

lyednek el a hóban. A fajok mindenevők. Erős csőrükkel a kemény magvakat is képesek feltörni. A fajok napközben a talajszinten keresik táplálékukat, de az éjszakát a fák alsó ágain töltik. Fészket a talajra rakják. Fészekhagyó fiókáik kikelés után azonnal követik anyjukat.

Új fogalom ■ téli álom

Kérdések, feladatok

1. Milyen módon alkalmazkodhatnak az állatok a tajgák hideg éghajlatához?
2. Jellemezd a mókus testfelépítését és életmódját!
3. Milyen rágcsáló állatokkal foglalkoztunk korábbi tanulmányaink során?
4. Hasonlítsd össze a hiúz és a farkas testfelépítését, életmódját és zsákmányszerzését!
5. Hogyan függ össze a fajok testfelépítése és életmódja?
6. Mi a magyarázata annak, hogy a hermelin, a mókus és a hófajd is más színű télen, mint nyáron?
7. Állíts össze táplálékláncokat a tajga élőlényeiből!
8. Ábrázold az egyik tápláléklánc ökológiai piramisát!

A hermelin téli vagy nyári bundájából készült szőrme szegélyezi a királyi palástot?